

Thesis Title Community Participation in a Rainwater Harvesting Scheme in Maharashtra State, India

Author Mrs. Naina Agrawal Kumar

Degree Master of Arts (Sustainable Development)

Thesis Advisory Committee

Lecturer Dr. Santita Ganjanapan

Chairperson

Asst. Prof. Dr. Chusak Wittayapak

Member

ABSTRACT

Water and sustainable development are inextricably linked today as water scarcity impinges on man's social, economic and human development. With increasing demands on water for agricultural, industrial and domestic purposes and with a burgeoning population, India needs to develop strategies for water resource management. This makes research projects in India important, to understand how questions of participation and equity are answered in a multi-ethnic, multi-religious and deeply hierarchical society like India. This study therefore aimed to study the extent of community participation in Palsoshi, a village in arid Maharashtra, in creating and operating a rainwater harvesting scheme to best utilize this scarce resource. Also it examined the dynamics of power relations in such a village in terms of class, caste, gender and their access to different types of water resources. Finally it examined the changes experienced by the villagers in their livelihood opportunities, particularly in relation to their diet and their vulnerability to water-borne diseases.

The concepts used during this study are community participation, the relations of power and environmental entitlements. The extent of participation by the villagers needs to be analyzed in such a bureaucratic society. Power as it is practiced in the

daily lives of the people; as the relations between various castes, classes, kin groups, between men and women and, between the state government, non-governmental organisations and village committee members also needs analysis in such a hierarchical and multi-ethnic society. Also there is a need to investigate how after people's access to clean drinking water is assured, then their endowments may increase or decrease their livelihood opportunities, and how this may not be uniform for all the groups in the village.

This study was conducted in Palsoshi village which was one of the villages selected under the Aapla Paani scheme to provide drinking water to deficient villages. Various techniques like in-depth interviews, participant observation and also a household survey were used for data collection, while some material was also obtained from the Pune Zilla Parishad office. The socio-economic, occupational and caste profile of the villagers was analyzed. It was found that the villagers in Palsoshi were interested not just in drinking water but also in getting water for irrigation. The Aapla Paani officials, however, strictly adhere to drinking water provision objective under the Swajaldhara scheme, suggested this scheme to the villagers. Thus community participation remained at the level of consultation. The state had tried to get the cooperation of the villagers, particularly the village elite to fulfill its own agenda. As for power relations concerning access to resources, most of the Nav-Buddhist families and a Maratha woman had not got a rainwater harvesting tank in front of their house. Though they were not forbidden *de jure*, but *de facto* did not draw water from the Shivkalin tanks. Through the entitlements approach one could see they had not been able to convert their endowment rights of access to water into entitlements and further livelihood opportunities.

From my field research I realized that participation needs to move away from state mandated goals. Development schemes should instead fulfill people's actual needs and create a sense of ownership of the assets created. There is also a need to ensure that development schemes do not benefit just one user group or caste in the village and the interests of those less powerful are not foregone. In that way this study helps answer questions regarding development, its sustainability and its equitability, where water resources are concerned.

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการรองรับน้ำฝนในรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย

ผู้เขียน นางนัยนา อะกราวัด กุมาร

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาอย่างยั่งยืน)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. สันจิตา กาญจนพันธุ์ ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูศักดิ์ วิทยาก็ค กรรมการ

บทคัดย่อ

ทรัพยากรน้ำและการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำได้ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มมากขึ้นทั้งในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริโภคระดับครัวเรือนพร้อมกับจำนวนประชากรที่ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศอินเดียต้องพัฒนากลยุทธ์ต่างๆ ในการจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการวิจัยต่างๆ จึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจว่ามีการตอบคำถามเรื่องการมีส่วนร่วมและความเท่าเทียมอย่างไรในสังคมอินเดียที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และมีโครงสร้างการแบ่งชนชั้นวรรณะที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนาน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาขอบเขตการมีส่วนร่วมของชุมชนในหมู่บ้านปาลโซชิ (Palsoshi) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตแห้งแล้งทางตะวันตกของรัฐมหาราษฏร์ ต่อการก่อตั้งและการปฏิบัติงานในโครงการรองรับน้ำฝนเพื่อใช้น้ำซึ่งเป็นทรัพยากรที่ขาดแคลนอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด นอกจากนี้ งานศึกษานี้ยังตรวจสอบพลวัตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในหมู่บ้านในด้านชนชั้น วรรณะ เพศสภาพ และการเข้าถึงทรัพยากรน้ำในหลายรูปแบบ ประการสุดท้าย คือการศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านในแง่ของโอกาสในการดำรงชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาหารและความเสี่ยงอันเกิดจากโรคที่มาพร้อมกับน้ำ

แนวคิดหลักที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการทรงสิทธิทางสิ่งแวดล้อม โดยวิเคราะห์ขอบเขตการมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่อยู่ภายใต้ระบบ

ราชการ แนวคิดต่อมาคืออำนาจในฐานะที่เป็นปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณะ ชนชั้น กลุ่มเครือญาติที่แตกต่าง ความแตกต่างระหว่างชาย และหญิง ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และสมาชิก คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยต้องวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของสังคมอินเดียที่มีการจัดลำดับชนชั้นและมีลักษณะพหุลักษณะทางชาติพันธุ์ นอกจากนี้ งานศึกษานี้ยังได้วิเคราะห์ว่า หลังจากที่ชาวบ้านได้เข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดแล้ว สิทธิในทรัพยากรน้ำของพวกเขาจะเพิ่มหรือลด โอกาสในการดำรงชีพอย่างไร และสิทธิดังกล่าวอาจไม่ได้เกิดขึ้นกับคนทุกกลุ่มในลักษณะเดียวกัน อย่างไรก็ตาม

งานวิจัยนี้ศึกษาที่หมู่บ้านปาล โซชิซึ่งเป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกภายใต้ โครงการอาปลา ปานี (Aapla Paani) โดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดน้ำดื่มให้กับหมู่บ้านที่ขาดแคลนน้ำ มีการใช้เทคนิคหลายรูปแบบในการเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการสำรวจครัวเรือน ในขณะที่ข้อมูลบางส่วนได้รับจากสำนักงานปูเน ซีลา ปาริชาด (Pune Zilla Parishad) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะประวัติของชาวบ้านในด้านเศรษฐกิจสังคม อาชีพ และ วรรณะ ผลการศึกษาพบว่าชาวบ้านปาล โซชิ ไม่เพียงแต่ต้องการใช้น้ำเพื่อใช้บริโภคเท่านั้น แต่ ยังต้องการน้ำเพื่อใช้ในการชลประทานด้วย อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ของโครงการอาปลา ปานี ยึดถือวัตถุประสงค์ในการจัดหา น้ำดื่มตามแผนงานสวาลัธราอย่างเคร่งครัดได้แนะนำโครงการนี้ แก่ชาวบ้าน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชาวบ้านจึงยังอยู่แค่ระดับการปรึกษาหารือกับหน่วยงานของ รัฐเท่านั้น เพื่อที่จะได้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว สำหรับประเด็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในชุมชน ครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธแนวใหม่ หรือ นาฟ บุคคิสต์ (Nav-Buddhist) ส่วนใหญ่และผู้หญิง จากกลุ่มมาราธา (Maratha) รายหนึ่งยังไม่ได้รับถึงร่องรับน้ำฝนที่หน้าบ้านของตนเอง แม้ว่าตาม กฎหมาย พวกเขาจะไม่ได้ถูกห้ามใช้น้ำ แต่ในทางปฏิบัติ พวกเขาไม่ได้ใช้น้ำจากถังน้ำชิฟกาลิน (Shivkalin) เมื่อพิจารณาประเด็นนี้ด้วยแนวคิดด้านการทรงสิทธิทางสิ่งแวดล้อม พบว่าชาวบ้านยังไม่สามารถที่จะแปรสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำให้เป็นสิทธิทางสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การ พัฒนาโอกาสในการดำรงชีพให้ดีขึ้น

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยตระหนักว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นต้องก้าวไปให้ไกลกว่า วัตถุประสงค์ที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้กำหนด โครงการพัฒนาควรที่จะเพิ่มเติมความต้องการที่ แท้จริงของชาวบ้านและสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของทรัพยากร นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องสร้าง ความเชื่อมั่นว่าโครงการพัฒนาต่างๆ นั้นจะไม่อำนาจประโยชน์ให้แก่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือ วรรณะใดวรรณะหนึ่งในหมู่บ้านเท่านั้นจนทำให้ผลประโยชน์ของผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าต้องสูญเสีย

ไป ดังนั้นงานศึกษานี้จึงช่วยตอบคำถามเกี่ยวกับการพัฒนา ความยั่งยืนและความเสมอภาคที่
เกี่ยวข้องกับจัดการทรัพยากรน้ำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved